

**STRATEGIA NAȚIONALĂ PENTRU
COMPETITIVITATE
2014 – 2020**

IUNIE 2014

Cuprins

1	Introducere.....	3
2	Informații generale relevante privind contextul competitiv al României.....	4
2.1	Cadrul macroeconomic	4
2.2	Rolul investițiilor străine	6
2.3	Sectoare economice de specializare inteligentă.....	7
2.4	Dimensiunea teritorială a competitivității	8
2.5	Analiza SWOT.....	13
3	Priorități, politici si cadru juridic existente.....	17
4	Viziunea Strategiei Naționale pentru Competitivitate.....	18
5	Priorități strategice	22
6	Monitorizarea și evaluarea.....	25
6.1	Principii generale cu privire la rolul Strategiei în realizarea obiectivelor de dezvoltare economică	25
6.2	Monitorizarea.....	27
6.3	Evaluarea.....	30
7	Etape ulterioare și instituții responsabile.....	31

1 Introducere

Strategia Națională pentru Competitivitate (SNC) reprezintă un document strategic al Ministerului Economiei, elaborat prin consultări atât cu mediul privat, cât și cu ministerele de linie (în special cu Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Educației Naționale, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice), pentru corelarea intervențiilor dedicate competitivității, având în vedere domeniile naționale de excelență, inclusiv din perspectiva dimensiunii teritoriale și a dezvoltării rurale.

Strategia Națională pentru Competitivitate izvorăște din dezideratul de a construi pe baze strategice un viitor mai bun pentru economia românească și pentru români în general. Prin viziunea, prioritățile și obiectivele propuse, acest document strategic oferă o soluție pentru dezvoltarea economică în România pe termen scurt și mediu, soluție care să permită depășirea obstacolului de a valorifica un potențial competitiv recunoscut pe piață, dar incomplet pus în valoare pentru a crea valoare adăugată și prosperitate sau ceea ce se mai numește „capcana țărilor cu venituri medii”. Succesul *Strategiei* va putea fi validat dacă România se va afla în poziția de a se poziționa competitiv foarte aproape de sau chiar în grupul țărilor avansate la orizontul 2020.

Elaborarea *Strategiei* își propune să conducă la un document de politică publică în domeniul competitivității care este structurat în următoarele secțiuni principale:

- Contextul competitiv al economiei României, în cadrul căruia sunt analizate provocările la care această *Strategie* va încerca să răspundă, în principal în perioada 2014-2020;
- Definirea viziunii și priorităților *Strategiei*, împreună cu obiectivele pentru realizarea acestora.
- Operaționalizarea *Strategiei* prin definirea direcțiilor de acțiune și a rezultatelor așteptate împreună cu indicatorii de măsurare, a implicațiilor bugetare și juridice, a procedurilor de monitorizare și evaluare, a sarcinilor instituțiilor implicate în procesul de implementare.

Următorii șapte ani vor fi critici pentru dezvoltarea economică a României, iar prioritățile strategice ale țării, stabilite în prezentul document, sunt menite să creeze condițiile propice ca România să poată concura eficient cu restul țărilor din Europa. Provocările cheie la care această *Strategie* încearcă să răspundă includ:

- Reglementarea mediului de afaceri
- Încrederea (lipsa de colaborare) între actorii de pe piață (firme, instituții, autorități)
- Antreprenoriatul (demografia, structura, reziliența mediului de afaceri)
- Resursele umane și educația (masa critică și calitatea forței de muncă)
- Inovarea (cererea și oferta de produse ale cercetării, masa critică de cercetători și firme inovative)
- Creativitatea (cultura antreprenorială, comunitatea de inovare)
- Eficiența (utilizarea resurselor)
- Excelența (sectoare prioritare și competitivitate internațională)

Obiectivul SNC este să integreze aceste provocări într-o viziune coerentă, pe termen mediu, suport pentru pachetul de inițiative și acțiuni care vor conduce la implementarea ei în perioada 2014-2020, în concordanță cu domeniile prioritare strategice ale României, mai ales în direcțiile cercetării și inovării, ocupării și dezvoltării regionale prin activități agricole și industriale competitive.

2 Informații generale relevante privind contextul competitiv al României

2.1 Cadrul macroeconomic

Existența unui cadru macroeconomic și financiar stabil reprezintă o condiție pentru a crea un teren favorabil afirmării potențialului competitiv al mediului de afaceri.

România a înregistrat o creștere economică de +3,5% în anul 2013, un progres față de 2012, când a înregistrat un ritm relativ modest, de +0,7%. Această situație s-a explicat prin rata de dependență ridicată a creșterii economice de evoluția producției agricole, care a avut de suferit din cauza condițiilor climatice nefavorabile din 2012. Prognozele indică o dinamică moderată a PIB, peste media UE, pe fondul menținerii incertitudinilor legate de evoluțiile economice externe.¹

TABEL 1 ECONOMIA ROMÂNIEI ÎN UE ȘI LUME

Indicator	2008	2013
Pondere PIB-ului României în PIB-ul mondial	0,33	0,25
Pondere PIB-ului României în PIB-ul UE	1,1	1,1
Pondere exporturilor românești în exporturile mondiale	0,31	0,35
Pondere populației României în populația UE	4,2	3,9
Pondere agriculturii românești în exporturile UE	0,8	1,0
Pondere agriculturii românești în agricultura europeană	4,8	4,1
Pondere industriei românești în industria europeană	1,5	1,9

Sursa: UNCTAD, Eurostat

Pondere PIB-ului României în PIB-ul UE a fost în 2013 la fel ca în anul 2008, respectiv 1,1%. Pondere în PIB-ul mondial a scăzut de la 0,33% în anul 2008 la 0,28% în anul 2009 până la 0,25% în anii 2012 și 2013, de unde rezultă că restul țărilor lumii s-au dezvoltat mult mai rapid decât noi.

În ceea ce privește exporturile românești, ponderea acestora în exporturile globale a crescut de la 0,31% în anul 2008 la 0,33% în anul 2009, 0,32% în anul 2012 și apoi crește din nou, atingând 0,35% în anul 2013, conform ultimelor date OMC. La nivelul Uniunii Europene, se înregistrează un progres: exporturile românești reprezintă 1% din totalul exporturilor europene în anul 2013 față de 0,8% în anul 2008. Potrivit BNR, deficitul balanței comerciale a scăzut cu 975 milioane euro, iar surplusul înregistrat de balanța

¹ BNR, *Raport asupra stabilității financiare 2013*, p. 93, disponibil la www.bnro.ro/files/d/Pubs_ro/RSF/RSF2013.pdf

serviciilor a fost de 721 milioane euro, față de un deficit de 130 milioane euro în aceeași perioadă a anului precedent.

Referitor la balanța de plăți, în perioada decembrie 2012 – decembrie 2013, contul curent al balanței de plăți a înregistrat un deficit de 955 milioane euro, comparativ cu 5.331 milioane euro în aceeași perioadă din anul 2012, pe fondul reducerii deficitului balanței comerciale (cu 3.519 milioane euro), al majorării surplusului înregistrat de balanța serviciilor (cu 1.434 milioane euro) și de balanța transferurilor curente (cu 292 milioane euro).²

Potrivit Raportului asupra inflației, rata anuală a inflației IPC a atins la sfârșitul trimestrului IV 2013 minimul ultimilor 24 de ani, coborând la limita inferioară a intervalului de variație de ± 1 punct procentual asociat țintei staționare de 2,5 la sută.

În ceea ce privește fondurile europene, rata de absorbție a fondurilor europene a fost de 11,5 la sută la sfârșitul anului 2012³. În anul 2013, rata de absorbție a crescut, fiind de 21,9 la sută în luna august, dar rămâne încă la un nivel redus. Pentru perioada 2014-2020, România a primit o suplimentare de fonduri europene (suma disponibilă este de 39,3 miliarde euro, din care 21,8 miliarde euro aferentă Fondurilor Structurale și de Coeziune; comparativ, fondurile alocate României în exercițiul bugetar 2007-2013 au fost de 34,6 miliarde euro, respectiv 19,7 miliarde euro)⁴

Pentru coordonarea acțiunilor politice care încadrează *Strategia Europa 2020*, la nivelul Uniunii Europene a fost gândit un sistem de guvernare economică format în principal din *Semestrul european*, *Pactul de stabilitate și creștere*, *Procedura de dezechilibre economice*, *Pactul Euro Plus*, precum și *Remediarea sectorului financiar*⁵. Ca urmare a angajamentelor implicate de aceste acorduri, precum și a obligațiilor punerii în aplicare a programului de ajustare economică preventivă cu Uniunea Europeană, FMI și Banca Mondială în perioada 2011-2013, România a realizat o serie de progrese. Scenariul macroeconomic pe care se bazează programul de convergență este considerat plauzibil și în acord cu previziunile Comisiei, România nefiind supusă unor presiuni bugetare pe termen scurt și mediu, cu condiția respectării angajamentelor asumate și a gestionării atente a riscurilor de politică fiscală și sustenabilitate⁶. Aceasta înseamnă că mai pot fi identificate surse de eficientizare a guvernării economice, cum ar fi reducerea arieratelor încă persistente în întreprinderile de stat sau implementarea unor măsuri suplimentare privind îmbunătățirea nivelului de respectare a obligațiilor fiscale și de evaziune fiscală, estimată la 10,3% din PIB la nivelul anului 2010⁷, limitarea creșterii costurilor cu îmbătrânirea populației și susținerea reformei pensiilor prin promovarea șanselor de angajare a lucrătorilor vârstnici⁸. Pentru urmărirea disciplinei politicilor, a consolidării macroeconomice și a reformelor structurale, Guvernul României are în vedere, în

² BNR, <http://www.bnro.ro/page.aspx?prid=8439>

³ Conform Ministerului Fondurilor Europene

⁴ BNR, Raport asupra stabilității financiare 2013, p. 94

⁵ Comisia Europeană, „Europa 2020 – Priorități: *Guvernare Economică*”. Disponibil la: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/economic-governance/index_ro.htm

⁶ Comisia Europeană (2013), Document de lucru al Serviciilor Comisiei: Evaluarea Programului național de reformă pentru 2013 și a Programului de convergență ale României, Bruxelles, 29.5.2013, SWD(2013) 373 final

⁷ Consiliul fiscal România (2012), *Raport anual pe anul 2011: Evoluții și perspective macroeconomice și bugetare*: <http://www.consiliulfiscal.ro/Raport2011.pdf>

⁸ Comisia Europeană (2013), *Recomandarea Consiliului privind Programul național de reformă al României pentru 2013 și care include un aviz al Consiliului privind Programul de convergență al României pentru perioada 2012-2016*, Bruxelles, 29.5.2013, SWD(2013) 373 final

perioada prezentă, implementarea noului acord de tip preventiv cu FMI, Banca Mondială și Uniunea Europeană, cu o durată de 24 de luni.

Principalele puncte de interes pentru agenda competitivității rămân cele legate de realizarea proiectelor de investiții publice conform angajamentelor curente ale Guvernului României, care indică o creștere a cheltuielilor de investiții de la 6,0-6,5% din PIB cât s-a prevăzut pentru perioada 2010-2012 (5,9% din PIB sau 16,6% din totalul cheltuielilor bugetare în 2013) la 6,5-7,6% din PIB pe orizontul 2014-2016 și 21,8% din totalul cheltuielilor bugetare în anul 2016.⁹ Acest efort investițional, în contextul măsurilor de stabilizare macroeconomică, este așteptat să contribuie în special în direcția celor cinci domenii considerate strategice pentru investiții și ocuparea forței de muncă: energie, resurse minerale, agricultură, industrie și infrastructură¹⁰, dar și la accelerarea ritmului de cheltuire a fondurilor europene pentru a ajunge la o rată de absorbție în intervalul 50%-80% până la 31 decembrie 2015¹¹.

2.2 Rolul investițiilor străine

Investitorii străini ocupă o poziție vitală în determinarea tendințelor de specializare în economia României și, în consecință, a modului în care se formează avantajele competitive. Potrivit statisticilor¹², mai mult de 72 % din cifra de afaceri a întreprinderilor mari și foarte mari din industrie este realizată de filialele companiilor multinaționale rezidente în România. În Top 100, este de remarcat prezența a 30 de companii cu capital majoritar străin, care acoperă 76,55 % din cifra de afaceri a companiilor din industrie, și doar a 3 companii cu capital majoritar privat românesc, care acoperă 3,87 % din cifra de afaceri a companiilor din industrie din Top. În ceea ce privește prezența pe piețele străine, din cei mai mari 100 de exportatori, care asigură peste 52% din totalul exporturilor, 96 sunt companii cu capital străin, iar din totalul celor 34 de sub-ramuri ale industriei (cf. CAEN), 25 au lideri companii cu capital străin.¹³

Stocul de ISD al României se ridică la 70,3 miliarde dolari (aproximativ 55,1 miliarde euro) în 2011, mult sub nivelul Poloniei (197,5 miliarde dolari), și mai ales sub nivelul Cehiei (125,2 miliarde dolari) și Ungariei (84,4 miliarde dolari), țări considerabil mai mici în comparație cu România. Valoarea acestui stoc reprezenta 37,7% din PIB-ul României, nivel apropiat de media UE (41,4%), dar mult inferior statelor membre mai mici, precum Bulgaria (89,1%) sau Ungaria (60,4%).¹⁴ Perspectivele pieței nu sunt promițătoare: începând cu 2008, anul de vârf al intrărilor de investiții străine cu 11,2% din valoarea investițiilor din perioada 1991-2012, acestea se află în scădere continuă (cu excepția unui mic reviriment în 2009-2010), ajungând să reprezinte 1,4% din PIB în 2011 față de valori cuprinse între 5%-10% din PIB între 2004-2008.¹⁵

⁹ Guvernul României (2013), *Programul de convergență 2013 - 2016*, București, aprilie 2013, p. 24

¹⁰ Guvernul României (2013), „Plan național de investiții strategice și crearea de locuri de muncă”, iulie

¹¹ Guvernul României (2013), *Programul de convergență 2013 - 2016*, București, aprilie 2013, p. 24

¹² Datele sunt preluate din Dan Popa, „Statistica: Exporturile din luna iulie au urcat la 4,5 miliarde euro. Din primii 100 de exportatori, 96 au capital majoritar străin”, disponibil la http://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-15542033-statistica-exporturile-din-luna-iulie-urcat-4-5-miliarde-euro-din-primii-100-exportatori-96-capital-majoritar-strain.htm [9.9.2013]

¹³ Dan Popa, „Statistica: Exporturile din luna iulie au urcat la 4,5 miliarde euro. Din primii 100 de exportatori, 96 au capital majoritar străin”, disponibil la http://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-15542033-statistica-exporturile-din-luna-iulie-urcat-4-5-miliarde-euro-din-primii-100-exportatori-96-capital-majoritar-strain.htm [9.9.2013]

¹⁴ UNCTAD (2012), *World Investment Report*, Geneva, disponibil la www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2012_embargoed_en.pdf

¹⁵ BNR, Balanța de plăți și poziția investițională internațională a României, Rapoarte anuale 2004-2012

Investitorii care au nivel redus de toleranță față de risc devin astfel reticenți în a investi, ceea ce contribuie la o reducere a activității de investiții în general. Evoluția influxurilor nete de capital străin direct în România, în perioada 2004-2012 arată o tendință negativă clară a totalului de ISD-uri. Această evoluție nu poate fi pusă în întregime pe seama crizei financiar-economice, întrucât întregul procentaj de ISD-uri al României la nivel mondial este într-o scădere accentuată (de la 0,9% în 2004 la 0,12% în 2012).

Investițiile străine, care provin în proporție de peste 70% din Uniunea Europeană, sunt repartizate relativ echilibrat între sectoarele economiei. Industria prelucrătoare reprezintă 31,5% din totalul stocului, dar și sectoarele serviciilor sunt destinații importante, intermedierea financiară și asigurările reprezentând 18,2%, comerțul 11,4%, și sectoare precum construcțiile și tranzacțiile imobiliare 10,7%, tehnologia informației și comunicațiile 5,4%. În cadrul industriei prelucrătoare, cele mai bine reprezentate ramuri sunt prelucrarea țiclei, produse chimice, cauciuc și mase plastice (6,3% din total), industria mijloacelor de transport (5,2%), metalurgia (4,9%), industria alimentară, a băuturilor și tutunului (4,1%) și ciment, sticlă, ceramică (3,2%).¹⁶ De remarcat, cea mai mare parte a acestor investiții merg către sectoare de joasă tehnologie, de la 3,7 mld. Euro în 2003 la 12,4 mld. Euro în 2010, și doar o mică parte se îndreaptă către sectoarele de înaltă tehnologie, de la 1,1 mld. Euro în 2003 la 4,3 mld. Euro în 2010¹⁷.

În profil geografic, există o concentrare remarcabilă a investițiilor în regiunea BUCUREȘTI-ILFOV (61,7%) și o absență la fel de importantă în NORD-EST, cea mai puțin atractivă regiune pentru investitorii străini, cu doar 2,9% din ISD. În restul teritoriului, repartizarea este echilibrată, cu diferențe relativ mici între regiuni: CENTRU absoarbe 7,6%, SUD-MUNTENIA 7,4%, VEST 7,2% și SUD-EST 5,4 la sută.¹⁸

2.3 Sectoare economice de specializare inteligentă

Analizele efectuate au condus la identificarea a 10 sectoare economice cu potențial de specializare inteligentă (Tabelul 2). Scopul acestui exercițiu de identificare a ramurilor cu potențial mare de specializare inteligentă este de a sublinia importanța convergenței politicilor și inițiativelor publice și private în direcția dezvoltării acestor domenii în baza a trei motive principale, redate pe scurt astfel:

- Dinamica structurală a economiei, care a adus sectoare noi pe poziții competitive
- Dependența economiei în ceea ce privește ocuparea și valoarea adăugată de sectoare tradiționale cu avantaje competitive
- Rolul în creștere al inovării și dezvoltării tehnologice în integrarea pe lanțurilor de valoare globale

¹⁶ BNR, INS (2012) *Investițiile străine directe în România în anul 2011*, București, p. 9

¹⁷ Prelucrare după Banca Națională a României, „Statisticile privind investițiile străine directe în România – Repartizare pe principalele activități economice”, <http://www.bnr.ro/Balanta-de-plati-si-pozitia-investitionala-internationala-5992.aspx>; Investițiile în industrie de înaltă tehnologie și joasă tehnologie au fost delimitate conform clasificării Eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:High-tech_classification_of_manufacturing_industries

¹⁸ BNR, INS (2012) *Investițiile străine directe în România în anul 2011*, București, p. 11

TABEL 2 SECTOARE ECONOMICE CU POTENȚIAL DE SPECIALIZARE INTELIGENTĂ

Domenii de specializare inteligentă din Strategia CDI 2014-2020		Bioeconomia	Tehnologia informațiilor și a comunicațiilor, spațiu și securitate	Energie, mediu și schimbări climatice	Eco-nano-tehnologii și materiale avansate	Sănătate
Direcții de politică industrială						
Rol economic important și cu influență asupra ocupării	Turism și ecoturism	√		√		√
	Textile și pielărie				√	
	Lemn și mobilă				√	
	Industria creative		√		√	√
Dinamica competitivă	Industria auto și componente		√		√	
	Tehnologia informațiilor și comunicațiilor		√			
	Procesarea alimentelor și a băuturilor	√			√	√
Inovare, dezvoltare tehnologică și valoare adăugată	Sănătate și produse farmaceutice				√	√
	Energie și management de mediu		√	√		
	Bioeconomie (agricultură, silvicultură, pescuit și acvacultură), biofarmaceutică și biotehnologii	√		√	√	√

Definirea sectoarelor prioritare pentru dezvoltarea competitivă nu înseamnă că alte ramuri de activitate vor fi defavorizate sau că acțiuni de dezvoltare ale lor nu vor fi întreprinse de autorități, ci doar că, așa cum la baza oricărei strategii stă alegerea conștientă, transparentă, dintr-o serie de opțiuni având acces la toate informațiile disponibile, această listă reprezintă și ea rezultatul unei alegeri strategice. Concentrarea eforturilor în acele opțiuni care au posibilitatea de a oferi cele mai bune rezultate este rațiunea din spatele acestei alegeri.

2.4 Dimensiunea teritorială a competitivității

La nivel european, abordarea teritorială capătă din ce în ce mai multă importanță în planificarea strategică. Deși tradițional a fost văzută ca fiind o parte integrantă a Politicii de Coeziune, dezvoltarea spațială a primit în ultimii ani o recunoaștere din ce în ce mai mare în cadrul altor politici UE. Coeziunea teritorială a fost recunoscută explicit ca obiectiv fundamental al UE, alături de coeziunea economică și socială, prin Tratatul de la Lisabona (art.3 TUE). Acest document de bază propune ca principiu accentuarea rolului zonelor urbane, ariilor funcționale, al zonelor defavorizate din punct de vedere geografic, precum și construirea unor abordări la nivel macro-regional.

În condițiile noilor realități economice, implementarea unei abordări teritoriale coerente în România trebuie să răspundă provocărilor care rezultă din nevoia valorificării mai bune a potențialul economic existent. Experiența ultimilor ani (2007-2013) arată că:

- (1) Teritoriul este valorificat într-o măsură foarte mică în adăugarea valorii în procesele economice prin caracteristicile sale de dinamică economică, funcționalitate economică și așezare spațială a activităților. Deși indicatorii de policentricitate prezintă valori comparabile cu regiunile europene, centrele urbane influențează nesemnificativ rețelele de activități economice și permit formarea unui vid urban și industrial.
- (2) Investițiile sprijinite de fondurile structurale și de coeziune sunt gândite punctual (în orașe, firme, persoane) și nu către arii de intervenție definite ca zone integrate de dezvoltare. În ciuda eforturilor de până acum, asociativitatea (public-public, public-privat sau privat-privat) este slabă și acesta este primul obstacol. Alte obstacole se referă la inițierea și managementul proiectelor (mai ales a celor de anvergură), în condițiile diferențelor la nivel instituțional și operațional și a lipsei unei viziuni integrate de dezvoltare teritorială.
- (3) Măsurile de intervenție nu sunt justificate prin și nu includ elemente de formare a valorii în plan teritorial. Efectele benefice așteptate ale programelor operaționale nu pot fi transferate efectiv în rezultate din cauza neglijării efectelor de aglomerare spațială a activității economice care în același timp generează efecte pozitive și negative asupra valorii adăugate. Intervențiile prin diferite programe operaționale (de ex. POSCCE și POR) nu sunt integrate teritorial, neexistând nici un mecanism de monitorizare a impactului spațial.

Vulnerabilitatea abordării actuale în plan teritorial nu este atât la nivel de definire a priorităților strategice, cât mai ales la definirea și conceptualizarea la nivelul domeniilor și ariilor de intervenție. Schimbările necesare sunt la nivel operațional, și anume cum înțelegem corect legătura de cauzalitate de la folosirea capitalului teritorial la efectele creșterii economice. Nivelul actual de descentralizare este insuficient, iar principiul subsidiarității este abordat doar formal în designul și implementarea politicilor cu impact teritorial. Există un clivaj între abordarea de sus în jos (inițiată la nivel național) și cea de jos în sus (inițiată la nivel local). Structurile (administrative locale, regionale, naționale) urmăresc mai mult roluri birocratice decât funcțiuni de mobilizare competitivă a unor zone de dezvoltare. Toate aspectele menționate mai sus demonstrează importanța dimensiunii teritoriale în elaborarea unei strategii de competitivitate, în principal fiind necesare direcții comune de acțiune cu strategiile de dezvoltare regionale în scopul orientării politicilor către maximizarea impactului competitiv la nivel teritorial prin abordarea celor 3 C¹⁹: Concentrarea: depășirea diferențelor de densitate, Conectarea teritoriilor: depășirea factorului distanță, Cooperarea: depășirea factorului de divizare. În acest sens, concentrarea tematică și prioritățile de investiții publice trebuie să fie corelate cu principalele obiective/chei teritoriale (care fac legătura între priorități teritoriale și obiective de dezvoltare economică și socială): accesibilitate, servicii economice de interes general, valorizarea potențialului teritorial, punerea în rețea a orașelor, susținerea ariilor funcționale.

¹⁹ Comisia Europeană (2009), *Cartea verde privind coeziunea teritorială și dezbaterile privind viitoarea reformă a politicii de coeziune*

Având în vedere tendințele la nivel european de analiză a componentei teritoriale a competitivității, Comisia Europeană a propus în 2011 calcularea unui Indice al Competitivității Regionale (ICR)²⁰. Metodologia de calcul pleacă de la premisa că în context spațial competitivitatea economică este determinată de un sistem complex de factori, care concentrează, între altele: valorificarea creativă și inovativă a potențialului regional, realizarea de conexiuni la nivel teritorial prin stimularea apariției și consolidării legăturilor intra și inter-industriale pe lanțurile de valoare, valorificarea patrimoniului natural și cultural, utilizarea potențialului de cercetare-inovare și îmbunătățirea conectivității și accesibilității. Pe baza ICR, a cărui formulă de calcul urmărește îndeaproape Indicele Competitivității Globale, a fost elaborată harta competitivității regionale la nivelul Uniunii Europene. Între țările Uniunii Europene, regiunile de dezvoltare ale României se situează pe ultimele locuri atât în ceea ce privește ICR, cât și în aproape toate clasamentele indicatorilor ce compun acest indice compozit. Regiunea capitalei înregistrează cele mai înalte valori în ceea ce privește competitivitatea, dar efectele pozitive asupra regiunilor vecine sunt limitate.

În aceste condiții, în cazul României politica de coeziune trebuie să contribuie nu doar la reducerea disparităților regionale, ci și la atingerea obiectivelor de competitivitate a României. Rezultatele oferite de Indicele de Potențial Competitiv (IPC) la nivel teritorial NUTS 3 (județean)²¹ ne ajută să conturăm mai clar unele aspecte economice legate de diagnoza și de măsurarea performanței economice a unui teritoriu. Analiza repartiției acestor valori conduce către cel puțin două constatări:

- *O axă a județelor cu valori mari ale Indicelui de potențial competitiv, ce străbate aproape pe diagonală țara și se suprapune celei mai complete infrastructuri din România (drumuri europene, naționale, căi ferate, aeroporturi).*
- *Un aspect mozaicat al repartiției acestui indice ce se suprapune părții de vest, centru și sud. Estul țării se caracterizează printr-o repartiție omogenă a valorilor, fapt ce se traduce în peisajul performanței economice printr-o incapacitate de valorificare judicioasă a capitalului natural și antropoc (transfer scăzut de tehnologie, capital redus, limitări în aria de polarizare a orașelor moldovene).*

La nivelul economiei locale, potrivit ierarhiei valorilor IPC, pe primul loc se situează județul Argeș, cu o valoare a indicelui de 0,78, față de o medie pe țară de 0,31, care reflectă un volum mare al exporturilor totale (al doilea pe țară), cel mai mare raport dintre exporturi și populația ocupată (10.925 euro/angajat) și cea mai mare pondere a exporturilor de tehnologie medie-înaltă (20.3% din totalul pe țară și 24% din totalul pe județ). Pe locul al doilea, cu o valoare a indicelui de 0,68, se situează municipiul București, având cele mai mari valori ale exportului, dar și cea mai numeroasă populație ocupată. Județul Timiș ocupă locul 3, cu cele mai mari exporturi de înaltă tehnologie. Nici un județ din regiunea NE nu se situează între primele 20 din clasament, ca potențial competitiv. Bacăul, pe locul 4 din punct de vedere al exporturilor de înaltă tehnologie se regăsește abia pe locul 34 din 42, din cauza ponderii mari a exporturilor de joasă tehnologie în totalul județului (aproape 70%) și a valorii scăzute a exporturilor/populație ocupată, de numai 1.099

²⁰ Comisia Europeană (2011), „A New Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings”, Working paper no.2/2011

²¹ IPC este un indice compozit calculat prin agregarea unor indicatori simpli derivați (*PIB/locuitori, Exporturi /populația ocupată*) și a unui indicator compus (*Indicele de dezvoltare tehnologică*). Sursa: Valentin Cojanu (coordonator), *Potențialul competitiv al creșterii economice: linii directe pentru o nouă politică industrială în România*, Studii de Strategie și Politici SPOS 2010, Institutul European din România, București, Octombrie 2010

euro. Numai două județe din regiunea SE – Constanța și Galați – depășesc media pe țară în ceea ce privește valoarea indicelui de potențial competitiv, având ca principale ramuri construcția de nave și respectiv siderurgia. Situația este similară și pentru majoritatea celorlalte regiuni, fiecare având în general două sau cel mult trei județe cu valori peste media pe țară.

Efectele limitate de antrenare în teritoriu, atât în plan spațial (de la județ la județ), cât în plan sectorial (de la industrie la industrie), pot fi înțelese, pe de o parte, prin dezvoltarea insuficientă a legăturilor între diferite activități economice. Excedentul comercial al României depinde în proporții foarte mari de dezvoltarea industriei auto în Argeș, iar Regiunea București-Ilfov contribuie mai mult prin cererea de importuri decât prin excedentul de vânzări la extern. Avantajele competitive, măsurate prin participarea la exporturi, sunt concentrate în șapte județe, localizate în principal în vestul și centrul țării (Argeș 10%, Timiș 9%, Arad 5%, Constanța 5%, Bihor 4%, Brașov 4%, Sibiu 4%), care împreună cu București (17%) realizează 60% din exporturile României. Județele Călărași, Ialomița, Mehedinți, Neamț, Olt, Tulcea și Vrancea nu au exporturi de tehnologie înaltă, iar 29 de județe din totalul de 42 nu depășesc pragul de 1% din totalul pe țară.²² Pe de altă parte, absența participării în rețelele internaționale de producție și comerț are efect imediat asupra sănătății economiei locale. Județe precum Bistrița Năsăud, Brăila, Buzău, Caraș Severin, Călărași, Dâmbovița, Hunedoara, Olt, Sălaj, Tulcea, Vâlcea, confruntă un risc potențial la nivel social care rezultă din prezența unor companii cu un număr mare de salariați, dar cu performanțe economice relativ slabe²³.

Formarea avantajelor competitive în aglomerări industriale a devenit de foarte puțin timp o preocupare la nivel public, unde rolul cel mai important îl joacă proiectele de formare a poliilor de competitivitate inițiate începând cu 2009 de Ministerul Economiei, Comerțului și Mediului de Afaceri prin Direcția de Politică Industrială.²⁴ Aglomerările care joacă rolul cel mai important la nivel național, în ceea ce privește performanța exporturilor și ocuparea forței de muncă, sunt cele în sectorul siderurgic în județul Galați, nave în Tulcea, auto în Argeș și încălțăminte în Bihor.²⁵ Tabelul 3 oferă imaginea completă a distribuției la nivel regional a aglomerărilor economice cele mai importante, din care lipsesc cele patru evidențiate, inclusiv cele în București-Ilfov pentru a oferi o imagine cât mai clară specializării teritoriale. Tabelul 4 Completează această imagine cu sectoarele la nivel județean care se remarcă în specializarea internațională.

TABEL 3 AGLOMERĂRI ECONOMICE DE IMPORTANȚĂ REGIONALĂ

Regiunea de dezvoltare	Aglomerări economice (sector CAEN)	Distribuția județeană
Nord-Est	1610 Lemn 1413 Îmbrăcăminte	2x1*(BC, NT), 1x2*(SV) 1x1*(VS), 1x2*(BT)
Sud-Est	1413 Îmbrăcăminte 3011 Sector naval 5222 Servicii de transport pe apă	3x1*(BR, BZ, TL), 1x2*(VR) 3x2*(BR, CT, GL) 2x2*(CT, GL)
Sud	1413 Îmbrăcăminte	1x2*(CL), 2x1*(IL, TR)

²² Valentin Cojanu (coordonator), *Potențialul competitiv al creșterii economice: linii directoare pentru o nouă politică industrială în România*, Studii de Strategie și Politici SPOS 2010, Institutul European din România, București, Octombrie 2010

²³ Mereuță, Cezar (2013), „Repartiția teritorială a companiilor noduri pe principalele activități ale economiei naționale”, manuscris.

²⁴ Vezi Ministerul Economiei, Comerțului și Mediului de Afaceri, „Analiza situației existente privind poliile de competitivitate existenți și potențiali din România”, 2011

²⁵ Datele se bazează pe Valentin Cojanu, Dragoș Pîslaru (2011) “How important are agglomeration economies: a case study of Romanian industrial clusters” *Review of Economic and Business Studies* 4:1, pp. 35-58.

Regiunea de dezvoltare	Aglomerări economice (sector CAEN)	Distribuția județeană
	2892 Echipamente de construcții 2815 Rulmenți, elemente de angrenare 1013 Produse din carne 0111 Cereale	2x2* (DB, PH) 2x2* (PH, TR) 1x2* (PH), 2x1*(AG, CL) 3x1* (CL, IL, TR)
Sud-Vest	3020 Locomotive și material rulant	2x2* (MH, OT)
Vest	2932 Părți și accesorii pentru vehicule 2931 Echipamente electrice și electronice pentru vehicule 1414 Lenjerie	2x2* (TM, AR) 2x2* (TM, AR) 1x1* (TM), 1x2* (AR)
Nord-Vest	3109 Mobilă	2x1* (SM, SJ), 1x2*(MM)
Centru	1413 Îmbrăcăminte 2932 Părți și accesorii pentru vehicule 2341 Ceramică 1610 Lemn	1x1* (HG), 1x2*(CV) 2x2* (BV, SB) 2x2* (AB, MS) 4x1* (AB, CV, HR, MS)

Sursa: Valentin Cojanu, Dragoș Pîslaru (2011) "How important are agglomeration economies: a case study of Romanian industrial clusters" *Review of Economic and Business Studies* 4:1, pp. 35-58.

Nota explicativă: Conform metodologiei European Cluster Observatory, aglomerările pot fi de 3*, cele mai importante, 2* și 1*. Pentru a defini o aglomerare de importanță regională este necesară ca sectorul să acumuleze cel puțin 3 stele prin prezența lor în județele regiunii (de ex. 1x1*+ 1x2*). Zona București-Ilfov nu a intrat în analiză.

TABEL 4 SPECIALIZAREA JUDEȚEANĂ PE SECTOARE ECONOMICE

Regiunea de dezvoltare	Sectoare economice
Nord-Est	Bacău (produse de lemn, pluta și împletituri din nuiiele; materii textile și articole din acestea; încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare) Botoșani (materii textile și articole din acestea) Iași (mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus) Neamț (produse ale industriei chimice și ale industriilor conexe) Suceava (produse de lemn, pluta și împletituri din nuiiele) Vaslui (mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus)
Sud-Est	Braila (mijloace de transport, materii textile și articole din acestea, metale comune și articole din acestea) Buzău (materii textile și articole din acestea, metale comune și articole din acestea) Constanța (mijloace de transport, produse vegetale, animale vii și produse animale) Galați (metale comune și articole din acestea) Tulcea (mijloace de transport) Vrancea (materii textile și articole din acestea)
Sud	Argeș (mijloace de transport) Călărași (metale comune și articole din acestea; produse vegetale) Dâmbovița (mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus; metale comune și articole din acestea; animale vii și produse animale) Giurgiu (animale vii și produse animale) Ialomița (produse ale industriei chimice și ale industriilor conexe; materii textile și articole din acestea) Prahova (produse de lemn, pluta și împletituri din nuiiele) Teleorman (produse alimentare, băuturi, tutun; aparate de înregistrat sau de reprodus)
Sud-Vest	Dolj (mijloace de transport) Gorj (materiale plastice, cauciuc și articole din acestea) Mehedinți (mijloace de transport) Olt (metale comune și articole din acestea) Vâlcea (materiale plastice, cauciuc și articole din acestea)
Vest	Arad (mijloace de transport) Caraș-Severin (mijloace de transport; mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus; metale comune și articole din acestea) Hunedoara (mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus; produse de lemn, pluta și împletituri din nuiiele) Timiș (mașini, aparate și echipamente electrice; încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare; mijloace de transport)

Regiunea de dezvoltare	Sectoare economice
Nord-Vest	Bihor (încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare; mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus) Bistrița-Năsăud (mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus) Cluj (mărfuri și produse diverse; încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare) Maramureș (mărfuri și produse diverse) Satu Mare (mărfuri și produse diverse; materiale plastice, cauciuc și articole din acestea) Sălaj (metale comune și articole din acestea)
Centru	Alba (produse de lemn, pluta și împletituri din nuiele) Brașov (mijloace de transport) Covasna (materii textile și articole din acestea; animale vii și produse animale) Harghita (mărfuri și produse diverse; materii textile și articole din acestea; produse de lemn, pluta și împletituri din nuiele) Mureș (produse ale industriei chimice și ale industriilor conexe) Sibiu (mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus; mijloace de transport)

Sursa: calcule autori

Notă explicativă: Specializarea este evidențiată de sectoarele cu cel mai mare excedent comercial (în 2012), în care intră primul sector și următoarele trei dacă soldul pozitiv al balanței comerciale reprezintă cel puțin 50% din excedentul cel mai mare. Datele au fost prelucrate după Institutul Național de Statistică (martie 2013).

Această radiografie a economiei regionale pune în evidență câteva caracteristici ale specializării în plan teritorial:

- În primul rând, premisele avansului competitiv sunt foarte diferite între regiuni deoarece structura economiei este foarte diferită. Anumite economii regionale, de ex. Sud-Vest, Sud-Est și Vest, sunt specializate pe un număr foarte restrâns de sectoare, alte regiuni, de ex. Sud, Nord-Vest și Centru sunt foarte diversificate. Deși niciuna dintre situații este de la sine favorabilă sau nefavorabilă competitivității, în mod clar această imagine diversă sugerează nevoi diferite în plan local de educație, calificare și cercetare, restructurare industrială și nevoi tehnologice.
- În al doilea rând, este de remarcat faptul că aglomerările sunt deja o prezență vizibilă în majoritatea regiunilor, prin participarea a două sau mai multe județe limitrofe în aceeași ramură de activitate și prin diversificarea activității economice; mai puțin favorabil stau lucrurile doar în Nord-Est, Sud-Vest și Nord-Vest. Această tendință trebuie însă să se consolideze și să înceapă să producă efecte în planul îmbunătățirii avantajelor competitive.

2.5 Analiza SWOT

Această secțiune reia concluziile de parcurs ale analizei de până acum și stabilește în linii generale contextul politicii de competitivitate pentru perioada următoare care servește ca punct de plecare în elaborarea Strategiei în capitolul următor. Modalitatea de prezentare a concluziilor este enumerativă, succintă, și urmărește schema de bază a analizei de context (SWOT), cu evidențierea punctelor de forță și a celor vulnerabile, precum și a condițiilor favorabile și nefavorabile, care descriu cel mai bine dezvoltarea competitivă în România la momentul actual.

Puncte de forță

- Un trend general ascendent a performanței economice și comerciale, evidențiat, de exemplu, prin îmbunătățirea constantă a poziției relative față de celelalte state membre ale UE și prin creșterea graduală a vizibilității pe piețele internaționale reflectată de creșterea cotei de piață mondială pentru exportul produselor din sectoarele industriale și agricole.
- Existența unor sectoare cu potențial competitiv (de ex. sectorul echipamentelor electrice și electronice, sectorul auto, sectorul TIC, industria de confecții, industria alimentară, a mobilei etc.) și de specializare inteligentă (de ex. bioeconomia, tehnologiile informaționale și de comunicații, energia și mediul, eco-tehnologiile).

Puncte vulnerabile

- Performanțe reduse în inovare ca rezultat al unui sistem național de CDI abia în formare, caracterizat în principal prin: slabe legături între unitățile de cercetare și mediul de afaceri, nivel redus al cheltuielilor CDI (ca procent din PIB), conexiuni incipiente la nivel internațional, transfer redus al rezultatelor CD, cerere redusă pentru CD din partea sectorului privat, procent foarte redus al salariaților în CDI în populația activă.
- Nivel redus de alfabetizare informatică a populației și de folosire a TIC la nivelul întreprinderilor și al societății.
- Un ritm al transformărilor mai lent decât este necesar pentru ca România să depășească statutul de țară mai puțin dezvoltată în clasamentele statelor membre UE privind indicatori importanți ai poziției competitive. Îmbunătățirea indicatorilor nu conduce frecvent și la o performanță mai bună prin comparație datorită unor întârzieri semnificative în dezvoltarea factorilor suport, în special infrastructura de transport, valorificarea creativității, consolidarea inițiativei antreprenoriale.
- Deschiderea comercială are loc la performanțe joase, măsurate prin nivelul productivității în industria prelucrătoare, ponderea produselor de înaltă tehnologie, indicele inovării.
- Vulnerabilități ale mediului privat există în special în ceea ce privește *investițiile internaționale* ale firmelor românești, *productivitatea* în industria prelucrătoare, *inovarea*, *eficiența energetică* și *dezvoltarea aglomerărilor economice competitive* la nivel teritorial.
- Vulnerabilități ale administrațiilor centrale și locale există în special în ceea ce privește rata redusă de absorbție a fondurilor europene, valori mari ale indicelui corupției, capacitatea managerială lipsită de eficacitate pentru rezolvarea dificultăților procedurale în calea dezvoltării afacerilor, inclusiv a infrastructurii de afaceri.
- Contribuția la îmbunătățirea avantajelor competitive este semnificativ redusă în cazul serviciilor, sectorul economic cel mai important, cu 67% din PIB, ale cărui exporturi se află la o cotă de piață mondială mică și în ușoară descreștere.
- Contribuția la îmbunătățirea avantajelor competitive la nivel teritorial, măsurată prin participarea economiilor județele la exporturi, este semnificativ dezechilibrată, în favoarea a șapte județe localizate în vestul și centrul țării, care, împreună cu București (17%), realizează 60% din exporturile României.

Condiții favorabile

- Începerea unui nou exercițiu bugetar la nivel european, cu proceduri și reglementări revizuite și o orientare mai mare spre rezultate. România are acum experiența absorbției fondurilor europene în perioada 2007 – 2013 și poate folosi „lecțiile trecutului” pentru o planificare mai riguroasă și o gestionare mai bună a sistemului de atragere a fondurilor.
- Revizuirea simultană a tuturor strategiilor sectoriale asigură premisele unei mai bune planificări și coordonări la nivel național.
- Aducerea pe agenda publică a temei regionalizării/descentralizării, a cărei implementare corectă poate conduce la surse noi de creștere economică.
- Existența unui cadru macroeconomic stabil, fără presiuni bugetare pe termen scurt și mediu, și a unui angajament guvernamental cu privire la Planul de investiții strategice și crearea de locuri de muncă pentru perioada următoare.
- Reconfigurarea substanțială a structurii de producție și comerț care a avut loc în perioada 2002-2013:
 - Cele mai performante 20 categorii de produse ale României în anul 2002 au devenit aproape în totalitate mai puțin sau deloc vizibile pe piața mondială în această perioadă.
 - Schimbarea structurală a avut loc în direcția diversificării în rândul produselor cele mai importante pe piețele internaționale, deși fără modificări majore în ceea ce privește nivelul de procesare.
 - Printre produsele agricole, cele mai vizibile pe piețele externe sunt materiile prime (animale vii, carne, semințe și bumbac), iar în rândul produselor industriale probabil cea mai notabilă evoluție este ieșirea aproape completă a confecțiilor din rândul celor mai performante 20 de produse de export.
- O structură economică foarte diversificată în profil teritorial, care oferă condiții pentru localizarea în România a unei bune părți din circuitele de formare a valorii a marilor firme.
- Un mix variat al resurselor energetice, care asigură o platformă de securitate energetică la un nivel relativ bun în economia europeană.
- Potențial agricol natural ridicat putând asigura necesarul de consum al populației, hrană pentru furajarea animalelor, materia primă pentru industria alimentară și disponibilități pentru export.
- Dinamică susținută a antreprenoriatului, reflectată prin astfel de tendințe precum creșterea ponderii întreprinderilor nou-create active în industrie (16,8%, cel mai mare procent înregistrat după 1995), progrese (și angajamente) din partea administrației centrale în crearea unui mediu antreprenorial favorabil.
- Potențial ridicat de folosire a energiei din resurse regenerabile și de creștere a eficienței energetice, dependență mai redusă de importurile de energie față de alte state europene.

Condiții nefavorabile

- Persistența unor structuri de organizare a afacerilor și strategiilor competiționale dezvoltate în peste 40 de ani de economie comunistă, structuri care au întârziat procesele de transformare.

- Persistența unor factori de risc la nivel macroeconomic precum nivelul redus de colectare al taxelor și evaziunea fiscală ridicată, sustenabilitatea sistemului de pensii, vulnerabilități ale sistemului de sănătate, arierate încă persistente în întreprinderile de stat.
- Aversiunea ridicată la risc în rândul IMM-urilor evidențiată prin astfel de tendințe precum: procent mic (16,8%) dintre întreprinderile nou-create care fac investiții în primul an de activitate (față de 39% în perioadele anterioare); amenințarea concurenței este mai importantă decât accesul la credite pentru întreprinderile nou-create, prin raportare la o rată de răspuns de 77% față de 40% cu privire la cele mai mari dificultăți întâmpinate; aprox. 59% dintre întreprinderile nou create nu au niciun salariat, de unde rezultă că înclinația antreprenorială nu determină creșteri proporționale în ocupare.
- Infrastructura de afaceri nu este atractivă pentru dezvoltarea proiectelor investitorilor: rutele de transport sunt foarte slab dezvoltate (îndeosebi cele rutiere) sau nevalorificate (îndeosebi cele fluviale interne); multe capacități industriale sunt energointensive; birocrația este excesivă; calificările nu sunt adecvate cerințelor pieței muncii; reconversia greoaie către ocupații productive și creatoare de valoare adăugată a ponderii foarte ridicate a forței de muncă activă în agricultură, silvicultură și pescuit; finanțarea redusă prin organizații nebankare; finanțarea exporturilor nesemnificativă în totalul împrumuturilor către IMM.
- În ciuda creșterii economice, România este o țară cu probleme sociale deosebite, îndeosebi privind: ponderea mare a populației aflate în sărăcie și risc de excluziune socială; rata abandonului școlar mult mai ridicată față de nivelul european; ponderea redusă a populației cu studii superioare; îmbătrânirea populației/forței de muncă din cauza migrației tinerilor și a scăderii natalității; nivel redus de educație al populației, care poate conduce la șomaj și afecta bunăstarea pe termen lung.

3 Politici și cadrul juridic existente

Programul Național de Reformă (PNR): Platforma-cadru pentru definirea și aplicarea politicilor de dezvoltare economică, în concordanță cu politicile Uniunii Europene, care permite concertarea demersurilor naționale pentru modernizarea economiei și societății românești și susține convergența economico-socială cu celelalte state membre ale UE. PNR translatează la nivel național obiectivele Strategiei *Europa 2020* și ține cont de *Recomandarea Consiliului privind Orientările generale pentru politicile economice* și *Decizia Consiliului privind Orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă*, precum și de metodologia recomandată statelor membre.

Politica europeană de competitivitate: Prin articolul 173 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, UE și-a stabilit ca obiectiv crearea unor condiții optime pentru competitivitate prin accelerarea adaptării industriei la schimbările structurale, încurajarea unui mediu favorabil inițiativei și dezvoltării întreprinderilor, în special a întreprinderilor mici și mijlocii, promovarea unui mediu propice cooperării dintre întreprinderi și favorizarea unei mai bune exploatare a potențialului industrial al politicilor de inovare, cercetare și dezvoltare tehnologică, politici de o importanță crucială în contextul concurenței mondiale.

Acord de Parteneriat (AP): Documentul strategic național care fundamentează și stabilește obiectivele tematice de dezvoltare și alocarea indicativă a fondurilor europene în perioada 2014 – 2020 și Programe subsecvente care vor transpune elementele prevăzute de AP și care vor conține angajamentele ferme ale statelor membre privind îndeplinirea obiectivelor UE prin programarea fondurilor comunitare.

Europa 2020: Strategia pe 10 ani a Uniunii Europene (2010 - 2020) care își propune să elimine deficiențele modelului actual de dezvoltare și să creeze condiții favorabile pentru o creștere economică inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

Pactul euro plus: Program suplimentar de reforme pentru competitivitate, ocuparea forței de muncă, viabilitatea finanțelor publice și consolidarea stabilității fiscale convenit de statele membre ale zonei euro și la care au aderat alte șase țări, inclusiv România.

Pactul de stabilitate și creștere: Set de reguli care încurajează statele membre să mențină viabilitatea finanțelor publice și să transmită anual programul de stabilitate (țările din zona euro) sau de convergență (celelalte state membre), odată cu programul național de reformă, astfel încât Comisia să poată oferi recomandări politice sau, dacă este necesar, să înainteze Consiliului o propunere pentru transmiterea unui avertisment în cazul unui deficit excesiv.

Procedura în caz de deficit excesiv: Se aplică atunci când deficitul bugetar al unui stat membru depășește limita de 3%, caz în care se vor formula recomandări sau se vor impune sancțiuni pentru statele din zona euro).

Semestru European: Ciclu anual de coordonare a politicilor economice, în cadrul căruia Comisia Europeană și Consiliul UE oferă orientări politice, statele membre se angajează să realizeze reforme, iar Comisia furnizează recomandări specifice fiecărei țări, de care acestea se angajează să țină cont în elaborarea politicilor și a bugetelor naționale. Semestrul european include primele șase luni ale fiecărui an și reprezintă perioada pe durata căreia are loc coordonarea politicilor bugetare, macroeconomice și structurale ale statelor membre.

4 Viziunea Strategiei Naționale pentru Competitivitate

Pentru a putea construi o viziune coerentă de dezvoltare economică competitivă a României, este necesar și firesc ca analiza să fie completată de definirea câtorva premise cheie de interpretare a procesului de transformare propus. Cele patru premise ce urmează nu sunt menite a rezuma comprehensiv toate ideile de dezvoltare, ceea ce ar fi de altfel și imposibil, ci doar să esențializeze câteva direcții, cât mai simple, de construcție a viitorului. Aceste direcții, pe scurt, se referă la:

- #1 Restructurarea sectoarelor economice în direcția unor poziții competitive superioare.
- #2 Formarea masei critice de firme competitive prin crearea unui mediu atractiv, transparent și inovativ.
- #3 Integrarea marilor jucători într-un proiect coerent de dezvoltare a economiei.
- #4 Integrarea societății într-un proiect coerent de dezvoltare a economiei.

Premisa viziunii #1 Valorificarea celor mai bune avantaje de care dispune România, a specializărilor de vârf în producție și cercetare, precum și a resurselor locale de calificare, inițiativă antreprenorială și factori naturali.

Coexistența elementelor de excelență alături de circumstanțe precare ale dezvoltării pare să fie caracteristica cea mai pregnantă a societății românești moderne. O firmă din România (MB Telecom) este singura din istoria de 41 de ani a Salonului internațional de invenții de la Geneva care câștigă de două ori Marele Premiu²⁶, liceenii români domină de decenii concursurile internaționale pe un spectru larg al științelor (matematică, fizică, informatică, chimie, biologie), dar, pe de altă parte, ierarhiile internaționale, cu foarte puține excepții, plasează România pe ultimele locuri, în grupurile relevante de comparație, în aproape toate domeniile cheie ale dezvoltării economice. În situația în care disponibilitatea acelorași resurse – naturale, umane, de capital și de cunoaștere – este de natură să conducă la rezultate așa de contradictorii în cadrul unei societăți, recuperarea decalajelor nu este problema strategică principală a perioadei următoare de dezvoltare. România se află mai degrabă în situația în care este obligată să valorifice mai bine resursele de creștere de care dispune, pe plan intern și prin apartenența la UE.

Direcțiile de transformare inovativă și creatoare de bunăstare pleacă de la avantajele dovedite ale sistemului în funcție sau ceea ce unii autori²⁷ preferă să numească *centrul de greutate* al circuitului de creare a valorii, identificat în cadrul proceselor care oferă cel mai înalt nivel de expertiză în cadrul unei economii.

Premisa viziunii #2 Creșterea atractivității condițiilor pentru dezvoltarea competitivă a afacerilor prin reglementări transparente și stimulative pentru inovare.

Indiferent că este vorba de sectoare de înaltă performanță sau aflate în creștere, valorificarea resurselor este optimă într-un mediu care oferă oportunități egale pentru toți și atractive pentru dezvoltarea afacerilor. Pervertirea șanselor pentru câștiguri oneste va lăsa în economie doar pe cei mai neputincioși, mai puțin inovativi și incapabili să își asume riscuri antreprenoriale. Asistăm la emigrația medicilor, a tinerilor cercetători și în general a forței de muncă cu cel mai înalt randament productiv: românii care în

²⁶ „Romania's MB Telecom wins again top prize at Geneva Inventions Expo”, *Nine O'Clock*, 14 aprilie 2013

²⁷ Wheelen, Thomas L., J. David Hunger (2006) *Strategic Management and Business Policy*, 10th edition, Pearson, p. 112; Isenberg, Daniel J., „How to start an entrepreneurial revolution”, *Harvard Business Review* June 2010.

2012 locuiau în alte state ale UE reprezintă cca. 10% din populație (2.4 mil.), iar 65% din cei care au plecat în străinătate să muncească au vârste cuprinse între 20 și 40 de ani²⁸. România a devenit o țară mai puțin atractivă decât ar fi putut fi fără eforturi deosebite.

Responsabilitatea creării unui mediu atractiv pentru muncă și inovație revine deopotrivă autorităților și mediului privat. În primul rând, pentru a realiza o *integrare negativă a pieței*, prin *eliminarea* barierelor în valorificarea inițiativei de afaceri. În al doilea rând, mediul privat și instituțiile statului au în aceeași măsură un interes comun pentru a colabora în *integrarea pozitivă a pieței*, prin *crearea* unor condiții atractive pentru muncă și inovare. Valoarea mediului competitiv este un rezultat atât al participării statului care vine în întâmpinarea nevoilor de reglementare facilă a afacerilor, cât și al participării actorilor privați al căror interes propriu constă în eliminarea muncii nedeclarate și stabilirea unei conduite transparente privind fraudă. Cu o economie informală de cca. 30%, România nu poate vorbi de dezvoltare competitivă decât printr-o reglementare mai inteligentă, transparentă și non-birocratică.

Există premise pentru a valorifica libera inițiativă în România: 54% din cei întrebați ce ar face dacă ar moșteni deodată o mare sumă de bani au răspuns că ar deschide o afacere, un nivel de angajament nemaîntâlnit în nici o țară membră UE, unde media este 17%, precum și în nicio altă țară non-UE participantă la sondaj. Doar 1% au spus că „nu ar mai munci” față de 5% în UE.²⁹ Totuși, această predispoziție favorabilă la nivel individual nu se transformă automat în potențial antreprenorial. Acest lucru depinde de contextul în care descoperirea antreprenorială este încurajată să se manifeste astfel încât să creeze mecanisme rapide de transmisie între proiecte, idei și inițiative inovatoare și aplicațiile lor economice și comerciale. Creativitatea specifică românilor trebuie dublată de sofisticare managerială, de know-how și pragmatism. Nu în ultimul rând, este nevoie de a da încredere capitalului autohton pentru a putea depăși faza de asimilare și intermediere.

În România, cca. 60% din cheltuielile pentru cercetare sunt efectuate de stat (spre deosebire de economiile avansate unde mediul privat are ponderea majoră de cca. 70%³⁰), iar cca. 70% din finanțare totală susține activități care nu trec dincolo de faza dezvoltării tehnologice, în evident contrast cu cca. 1% pentru comercializarea produselor CDI și încă aprox. 2% pentru dezvoltarea de produs, adică esența inovării și inițiativei de afaceri³¹. Sectorul privat, cu o implicare relativ modestă în activități de inovare, are de recuperat enorm pentru a forma o masă critică capabilă să contribuie la transformarea competitivă a economiei. Fără înțelegerea simplă a faptului că nu poți avea convergență cu țările dezvoltate dacă investești constant cu mult mai puțin și într-un mod ineficient în cercetare-dezvoltare-inovare, orice discuție despre competiția în plan global rămâne o formă fără fond.

Premisa viziunii #3 Formularea direcțiilor de politică publică în jurul inițiativelor și realizărilor cu impact major asupra creării valorii adăugate în mediul de afaceri.

²⁸ Surse ale Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (MDRAP), 2013.

²⁹ Datele sunt din iunie 2012 și sunt prezentate în European Commission, “Entrepreneurship in the EU and beyond”, Report, Flash Eurobarometer 354, disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_354_en.pdf [accesat la 29.7.2013]

³⁰ The World Bank (2011) “Romania Functional Review. Research, Development, and Innovation Sector”, Final Report, 31 May, pp. 20-1

³¹ The World Bank (2011) “Romania Functional Review. Research, Development, and Innovation Sector”, Final Report, 31 May, p. 42

Dezvoltarea competitivă a României nu trebuie să plece de la o listă de deziderate fragmentate și de la presupunerea că este un proces care poate fi împins de către sectorul public către o masă amorfă de mici actori privați, de la care s-ar aștepta o mobilizare exemplară. Pentru a urni un proces notabil de transformare, este nevoie de concentrarea eforturilor și cuplarea cu proiectele semnificative deja propuse de marii actori privați.

Inițiativele în stare să conducă la efecte considerabile de avans competitiv urmează ca o regulă planurile de afaceri verificate de piață și promițătoare pentru succesul în afaceri, care de obicei sunt angajate de firmele mari, capabile să-și asume în primul rând riscuri mari ale nereușitei. Majoritatea ramurilor industriale din România, în special cele importante pentru dinamica economică a ultimilor ani, sunt dominate de firme cu peste 250 de angajați, care dețin ponderea cea mai importantă din cifra de afaceri: peste 70% în sectoarele mijloace de transport rutier, industria extractivă, prelucrarea țițeiului, calculatoare și produse electronice, alte mijloace de transport, industria metalurgică, fabricarea băuturilor, echipamente electrice, și între 50% și 70% în industria chimică, tehnologia informației și telecomunicații, mașini-utilaje, farmaceutice, industria alimentară.³²

Rolul special al marilor firme în crearea bunăstării este esențial nu doar pentru a susține ambiția de avans competitiv pe piețele internaționale, dar și din perspectiva multiplicării bunăstării în întreaga societate, prin efecte de imitație și emulație prin antrenarea IMM-urilor, responsabile pentru 51% din valoarea adăugată și cca. 66% din angajații din economia românească³³. Realizarea unui mecanism de piață funcțional, stimulativ pentru avans competitiv, are loc prin sinergia acestor doi mari actori ai unei economii, firmele mari și IMM, când atuurile fiecăruia se amplifică prin feedback pozitiv într-o rețea de interdependențe sectoriale.

Premisa viziunii #4 Corelarea inițiativelor de dezvoltare la nivel sectorial, teritorial și societal pentru formarea eficientă și integrată a avantajelor competitive.

Dincolo de relația funcțională particulară între firmele mari și cele mici și mijlocii, economia modernă a dezvoltat un sistem foarte avansat de transformare dinamică a afacerilor, un *ecosistem de afaceri*, care poate fi reprezentat ca un țesut socio-economic dens caracterizat (1) *la nivel sectorial* prin amplificarea nișelor de specializare intra și inter-ramuri, (2) *la nivel teritorial* prin rolul în creștere a economiei locale bazate de factori de producție singulari (de ex. know-how, cunoașterea tacită, capitalul social, identitatea teritorială) și (3) *la nivel societal* prin diversificarea planurilor de afaceri către activități economice destinate îmbunătățirii calității vieții.

La nivel sectorial, dezvoltarea colaborării cu alte sectoare de activitate pe orizontală (aceiași profil de activitate) și pe verticală (diferite ramuri de activitate înrudite) are loc pe segmente de specializare care presupun interdependențe sectoriale foarte strânse. În exemplul folosit anterior privind firma MB Telecom, produsul a ajuns pe piață prin folosirea expertizei din fizică nucleară, electronică și software. De asemenea *la nivel sectorial*, este necesar să se asigure utilizarea eficientă și durabilă a resurselor, inclusiv a materiilor prime.

³² Munteanu, C. (et al.), *Noi direcții de politică industrială și modificările structurale necesare*, București, Ed. Economică, p. 29. Datele sunt pentru 2010.

³³ European Commission (2013) "Enterprise and SBA Fact Sheet 2013 Romania", pp. 2-3. Statistica nu ia în calcul sectorul agricol, de sănătate și educație și se bazează pe date Eurostat, care pot diferi de cele oferite de statistica națională.

La nivel teritorial, apariția unor autentice *economii* teritoriale cu responsabilități de planificare³⁴ și decizie a căpătat o amploare deosebită la nivelul economiei UE, mai ales după ce actualul cadru de programare (2007-2013) a inclus cooperarea teritorială ca un principal obiectiv al politicii de coeziune. Relevanța acestei teme pentru România este deosebită deoarece vorbim de un teritoriu extrem de divers, social și economic. Există condiții extrem de diverse de dezvoltare a afacerilor la nivel regional și local, iar acest lucru reprezintă o *oportunitate* de valorificat prin integrarea teritorială a pieței și dezvoltarea economiilor regionale.

La nivel societal, inițiativele așteptate de la mediul privat, prin care acesta poate contribui în măsura cea mai importantă la dezvoltarea generală a societății, includ și direcții de acțiune cu impact asupra rezolvării a ceea ce Comisia Europeană numește *provocări societale*, anume globalizarea, schimbarea demografică, degradarea mediului înconjurător, migrația, schimbarea climatică, consumul energetic, precum și consecințele economice și sociale ale crizei³⁵.

Prin urmare, activitatea de creare de valoare economică reflectă în prezent schimbarea premiselor creșterii economice de la economia industrială la cea bazată pe cunoaștere, cunoscând transformări la nivel sectorial, teritorial și societal. Fundamentarea viziunii pe ecosistemul de afaceri reprezintă acceptarea unei perspective deschise și moderne asupra formării avantajelor competitive în economie, iar împreună cu celelalte patru premise prezentate anterior conduce către formularea viziunii de dezvoltare competitivă a României:

Viziunea Strategiei Naționale pentru Competitivitate

Dezvoltarea unui ecosistem competitiv de afaceri, bazat pe un mediu de reglementare stabil, centrat pe antreprenoriat, inovare și creativitate, care să pună accent pe încredere, eficiență și excelență și să plaseze România în primele 10 economii la nivel european

Într-o exprimare succintă, viziunea propune angajamente din partea societății din România pentru **susținerea excelenței, încurajarea descoperirii antreprenoriale și o calitate mai bună a vieții.**

Plecând de la aceste lucruri esențiale, secțiunile următoare oferă argumente pentru identificarea a 5 priorități strategice și a obiectivelor corespunzătoare pentru transformarea acestei viziuni în realitate la orizontul 2020 și mai departe.

³⁴ Sensul înțeles aici este legat de posibilitatea de a *monitoriza* și astfel a *preveni* consecințele negative ale pieței sau a *încuraja* pe cele pozitive.

³⁵ European Commission, "Elements for a Common Strategic Framework 2014-2020", Part II

5 Priorități strategice

Prioritatea 1: Îmbunătățirea mediului de reglementare

Aplicarea deficitară a legislației cu privire la mediul de afaceri diminuează încrederea actorilor în calitatea pieței și descurajează comportamente de creștere a competitivității. În același timp, lipsa de predictibilitate a deciziilor autorităților publice/a Guvernului față de mediul de afaceri are drept efect instabilitatea mediului de afaceri. Numărul mare de astfel de schimbări și intrarea lor în vigoare foarte rapidă sunt elementele care definesc această provocare. Pe lângă acestea, calitatea deficitară a noilor măsuri legislative se traduce printr-o instabilitate mărită a mediului de afaceri și printr-o diminuare a stimulentei de a investi. O altă dimensiune de îmbunătățit este lipsa de transparență a autorităților publice și a conducerii întreprinderilor publice acționează ca un vâl care permite comportamente inacceptabile din partea autorităților, ceea ce rezultă în performanțe slabe ale economiei.

În ceea ce privește administrația publică, birocrăția este excesivă, iar ineficiența rezultă în costuri excesive. Povara accentuată a reglementărilor guvernamentale își spune cuvântul asupra mediului de afaceri iar accesul la servicii de e-guvernare este redus. Pe de altă parte, numărul de taxe și de plăți ale acestora este excesiv, administrația care colectează taxele este ineficientă, taxarea excesivă are un efect negativ asupra stimulentei de a investi sau de a participa la forța de muncă, iar nivelul de colectare a taxelor este redus și economia subterană este excesivă. În ceea ce privește accesul la finanțare al companiilor și în special IMM-urilor, acesta este modest, oportunitățile de finanțare la etapa inițială, de start-up sunt insuficiente, iar volumul de investiții ale fondurilor cu capital de risc este foarte redus și piața de capital este subdezvoltată.

Prioritatea 2: Acțiuni parteneriale între mediul public și mediul privat

Una din principalele probleme care încetinesc dezvoltarea economică a țării este lipsa de încredere între actorii pieței: antreprenori, guvern, instituții publice și instituții educaționale și chiar între întreprinderi ele însele. Ca urmare, apar mai mulți factori cu o influență negativă:

- Nivelul redus de asociere între întreprinderi, atât mari, cât și IMM-uri, în cadrul aceluiași sector industrial sau lanț de valoare, fapt ce stopează promovarea intereselor comune. Vorbim atât de legături orizontale (între firme concurente), cât și legături verticale (între furnizori, producători și distribuitori).
- Lipsa colaborării între mediul privat și instituții de cercetare și inovare, ce frânează transferul tehnologic și potențialul de comercializare a rezultatelor cercetării publice, în mod considerabil în ceea ce privește transferul de cunoștințe de la universități în industrie, și CD și capacitățile de inovare la nivel universitar.
- Lipsa cooperării între companii și universități, ce determină o lipsă de concordanță între aptitudinile formate și cele cerute pe piața muncii.
- Lipsa de comunicare în mediul de afaceri, care împiedică rezolvarea problemelor comune.

- Parteneriate inexistente sau slab dezvoltate între întreprinderi și autoritățile publice locale, cauzate de poverile administrative impuse de birocrație și slabă susținere financiară.

În aceste condiții, devine prioritară angajarea resurselor în direcția înființării unor centre de competență și grupuri de lucru care să stimuleze colaborarea între mediul privat și public, ce va avea ca scop identificarea constrângerilor existente și a măsurilor ce pot fi implementate de-a lungul lanțului valoric în fiecare sector. Practic, acestea vor realiza politica sectorială și astfel se va asigura și transparența acțiunilor întreprinse și responsabilizarea actorilor implicați.

Prioritatea 3: Factori și servicii suport

În comparație cu restul statelor din Uniunea Europeană, România prezintă decalaje importante de competitivitate. Competitivitatea unei țări în atragerea de investiții depinde, în general, de mai mulți factori, care în cazul României, reprezintă motivele acestei rămâneri în urmă. Guvernul poate sprijini sectorul privat, prin extinderea infrastructurii hard și soft, educarea și formarea unei forțe de muncă calificate, sprijinirea cercetării și dezvoltării etc. În urma analizei contextului competitiv al României, realizată în prima parte a documentului, se poate observa o serie de dezavantaje în ceea ce privește factorii cu influență asupra competitivității. De exemplu, competențele și educația reprezintă calități cheie ale forței de muncă și pot determina atractivitatea unei piețe, iar România prezintă încă dezavantaje în ceea ce privește acest aspect: competențe neadecvate pe piața muncii, tendința negativă a ponderii persoanelor cu calificare înaltă în totalul de populație, nivel scăzut de alfabetizare informatică, fenomenul de “brain drain” – emigrarea populației cu înaltă calificare etc. În ceea ce privește cercetarea, dezvoltarea și creativitatea, nu există o masă critică de cercetători, mediul privat nu prezintă interes pentru activități de cercetare, IMM-uri angajate în activități de inovare sunt în număr redus, iar comunitatea în industrii creative este nedezvoltată. Lipsa unei culturi antreprenoriale este o altă provocare în momentul de față, demonstrată prin lipsa unei mase critice de IMM-uri.

Prioritatea 4: Promovarea celor 10 sectoare de viitor

Potențialul de exporturi al sectoarelor românești de afaceri în general și al celor 10 sectoare cu potențial de specializare inteligentă este nevalorificat în întregime, iar rata de investiții străine directe în cele 10 sectoare cu potențial de specializare inteligentă este redusă. În mod distinct față de celelalte priorități, obiectivele stabilite sub umbrela creșterii competitivității celor 10 sectoare au fost stabilite mai mult într-o manieră proactivă prin identificarea acelor domenii unde România poate avea o contribuție semnificativă la nivel mondial. Așadar, provocările nu reprezintă niște nevoi urgente care trebuie abordate (așa cum se întâmplă de exemplu, în cazul problemei de suplینire a forței de muncă sau de rata crescută de dependență), ci o gândire de tipul ce se poate face pentru a îmbunătăți punctele tari pe care România le are – o mentalitate care de altfel ar trebui adoptată din ce în ce mai larg.

Sectoare propuse:

- Turism și ecoturism
- Textile și pielărie
- Lemn și mobilă
- Industrii creative
- Industria auto și componente
- Tehnologia informațiilor și comunicațiilor
- Procesarea alimentelor și a băuturilor
- Sănătate și produse farmaceutice
- Energie și management de mediu
- Bioeconomie (agricultură, silvicultură, pescuit și acvacultură), biofarmaceutică și biotehnologii

Prioritatea 5: Pregătirea Generației 2050 și provocări societale

Această Strategie are un obiectiv imediat, acela de a transforma condițiile creșterii economice în perioada următoare de programare (2014-2020) în vederea îmbunătățirii competitivității, dar și unul pe termen lung: să pregătească condițiile pentru un standard de viață mai ridicat al celor care se nasc astăzi, aprox. 15% din populație . În 2020, aceștia vor urma primii ani de școală, între 2020 și 2050 se vor afla la maximum de randament productiv, iar în 2050 vor trăi viața la deplină maturitate. Pentru ca aceste lucruri să se întâmple în condiții superioare celor de azi, datoria generației prezente este să asigure fundamente educaționale adaptate societății moderne, prin obiective precum monitorizarea educației obligatorii în baza unui standard de aptitudini sugerat de experiențele internaționale; implementarea unui sistem flexibil și inovativ de învățământ; favorizarea deschiderii intelectuale către valorile civilizației contemporane și crearea unor punți de legătură cu diaspora prin mecanisme durabile de cooperare - oportunități de afirmare profesională la orice nivel de abilități. În plus, din cauza îmbătrânirii populației (dată de creșterea speranței de viață) și prăbușirii natalității, este esențial să avem o rată cât mai bună de participare și de ocupare a forței de muncă și să încurajăm pensionarea cât mai târzie. În același timp, piața muncii va fi influențată și de structura ocupării din mediul rural (agricultura de subsistență, în principal), care este foarte diferită de cea din mediul urban,

O altă problemă societală este relația dintre economie și natură, natură și mediul de viață, care s-a schimbat mult în ultimele decenii și reclamă modificări în comportamentul economic, precum și în atitudinea față de valorile comune ale societății. Dezvoltarea haotică a domeniului construcțiilor – de la extracția materialelor, transport, conversia spațiilor verzi în spații destinate construirii, volumul construcțiilor, până la

construcțiile ilegale din ariile protejate - reprezintă un procent considerabil din Amprenta Ecologică a țării noastre. În general, în ciuda veniturilor mult mai mici comparativ cu cele de la nivel european, în România consumul de resurse și cantitatea de deșeuri generate sunt mari, situându-se peste capacitatea de regenerare naturală a mediului înconjurător. Pentru a reechilibra relația funcțională dintre economie, natură și societate, este necesară implementarea unui pachet de măsuri atât de natură financiară, cât și instituțională. Instrumentele financiare trebuie să vizeze creșterea investițiilor în echipamente și know-how pentru reducerea consumului unitar de energie, mărirea instituțiilor ne-bancare, diversificarea instrumentelor financiare (de ex. formarea pieței de obligațiuni sociale) sau investiții în reconstrucția zonelor de locuire vulnerabile în areale de activitate economică (servicii de agrement, industrii culturale și creative, parcuri de distracție și centre tematice artistice), care ocupă cu predilecție forța de muncă tânără. În plan instituțional, este nevoia de implementare a unui sistem de evaluare și monitorizare a efectelor dezvoltării socio-economice și coordonarea măsurilor de creștere a biocapacității, inclusiv pentru reducerea amprentei ecologice a României sau implementarea unor scheme de mobilitate la nivelul macro-regiunilor pentru transferul de bune practici, programe de investiții pentru folosirea în comun a serviciilor (soft cooperation) și dezvoltarea unor parteneriate de cercetare pentru îmbunătățirea calității vieții.

6 Monitorizarea și evaluarea

6.1 Principii generale cu privire la rolul Strategiei în realizarea obiectivelor de dezvoltare economică

România a ajuns la o etapă a dezvoltării în care se manifestă așa-numita „capcană a țărilor cu venituri medii” caracterizată prin faptul că avantajele competitive chiar dacă sunt relativ avansate nu susțin în mod necesar platforma creșterii viitoare. Pentru fiecare țară aflată în această situație există factori specifici care descriu cauzele și soluțiile posibile pentru a depăși acest obstacol. Din această perspectivă, Strategia Națională pentru Competitivitate oferă câteva principii - linii directoare pentru formularea politicilor economice destinate dezvoltării, după cum urmează.

În primul rând, este necesar să recunoaștem *nevoia consolidării avantajelor existente în producție, dezvoltare tehnologică și inovare*. România dispune de atuuri dovedite în cercetarea științifică, există o tradiție recentă în crearea unor mecanisme favorabile inovării, iar dacă estimăm valoarea reputațională prin indicatori precum număr relativ de cercetători, finanțarea cercetării, numărul de patente, specializarea în activități intensive în cunoaștere etc., putem spune că aceasta se află pe un trend ascendent al vizibilității României la nivel european³⁶, iar rețelele formate de cei cca. 15.000 de cercetători români în diaspora³⁷, un număr remarcabil în valori absolute și relative, plasează sub bune auspicii integrarea în circuitul internațional al cunoașterii și inovării. Provocarea constă în formarea capacității – simultan la nivel productiv și instituțional – de a transforma acest potențial în rezultate economice care să formeze o bază

³⁶ Technopolis Group, GEA Strategy & Consulting, FMM Consultancy, “Mid-Term Evaluation of the National Strategy and of the National RD&I Plan 2007-13”, Final Report, 23 January 2012, București, pp. 6-12

³⁷ The World Bank (2011) “Romania Functional Review. Research, Development, and Innovation Sector”, Final Report, 31 May, p. 21

solidă, pe termen lung, pentru performanțe competitive de înalt nivel. Prioritățile Strategiei, în particular *Acțiuni parteneriale între mediul public și privat, Factori suport și Promovarea celor 10 sectoare de viitor*, conțin obiective care presupun angajarea resurselor în direcția înființării unor sectorare de producție și cercetare de elită în domenii cu potențial ridicat de specializare inteligentă (bioeconomia, tehnologiile informaționale și de comunicații, energia și mediul, eco-tehnologiile), revitalizarea industrială prin specializare inteligentă și transformarea cunoașterii și creativității în surse de avans competitive.

În al doilea rând, factorii de avans competitiv ai perioadei următoare trebuie să găsească *susținerea unui mecanism de piață de tip antreprenorial și capabil să se dezvolte de la sine*. Prioritățile strategice privind *Mediul de reglementare și Acțiuni parteneriale între mediul public și privat* promovează crearea unor structuri formale sau informale de piață care să asigure un cadru propice creativității, surse disponibile de finanțare și mijloace de asigurare a riscului afacerii în mediul privat. Specializarea inteligentă este un proiect participativ pentru inovare, experimentare tehnologică și valorificare comercială al autorităților de guvernare (naționale și locale) și al mediului privat. Împreună, prin stabilirea unor grupuri de lucru, autoritățile și firmele trebuie să lucreze și să găsească soluții într-un mediu transparent și predictibil pentru revitalizarea industrială și lansarea pe noi baze competitive a sectoarelor tradiționale, dar și pentru promovarea economiei cunoașterii în industrii de viitor, acele sectoare cheie pentru atragerea investițiilor private în inovare.

Activitatea industrială modernă depinde de multiplicarea cooperării inter și intra-industriale între firmele mari și IMM-uri, mai ales prin atragerea acestora din urmă în activitățile de cercetare sau experimentare ale firmelor multinaționale. Multiplicarea acestei cooperări, deși este de dorit pentru că ar avea efecte benefice pentru IMM-uri, nu va evolua decât dacă, în prealabil, IMM-urile vor atinge singure „masa critică” în privința calității, costurilor, forței de dezvoltare și vor intra astfel în lanțurile valorice ale furnizorilor de rang superior³⁸.

În fine, în al treilea rând, Strategia identifică *dependența dintre competitivitate și provocările societale* ca parte a oricărei soluții pentru perioada următoare a dezvoltării. La nivel instituțional, prin prioritatea *Mediul de reglementare*, sectorial, prin prioritatea *Promovarea celor 10 sectoare de viitor*, și la nivelul întregii societăți, prin prioritatea *Pregătirea Generației 2050*, sunt necesare măsuri convergente pentru formarea unei puternice coeziuni sociale și transformarea acesteia în sursă de avantaj competitiv durabil.

³⁸ Datorăm această precizare reprezentanților ACAROM.

6.2 Monitorizarea

Monitorizarea și evaluarea Strategiei Naționale pentru Competitivitate are la baza direcțiile de acțiune și indicatorii de atins după cum este indicat în Tabelul 5.

TABEL 5 PLANUL DE ACȚIUNE ȘI INDICATORII ȚINTĂ

Priorități	Direcții de acțiune	Rezultate așteptate (ținte) ³⁹
1: Îmbunătățirea mediului de reglementare	Îmbunătățirea cadrului legislativ	Adoptarea legislativă și punerea în aplicare a principiului IMM - prin care orice lege trebuie să țină cont de impactul asupra IMM-urilor (regulatory impact assessment).
	Îmbunătățirea nivelului de predictibilitate a deciziilor Guvernului vizavi de mediul de afaceri	Introducerea unei perioade de 6 luni între emiterea unei noi legi care afectează mediul de afaceri și implementarea/intrarea în vigoare a acesteia. Consultări publice semestriale cu mediul de afaceri pentru emiterea de noi măsuri legislative care îl afectează.
	Îmbunătățirea gradului de transparență a autorităților și a întreprinderilor publice	Îmbunătățirea poziției României în cadrul Indexului de Percepție a Corupției de la 69 la 40 în 2020. Aplicarea O.U.G. 109/2011 privind guvernarea corporativă a întreprinderilor publice.
	Reducerea nivelului de birocrație al administrației publice	Reducerea sarcinilor administrative generate exclusiv de legislația națională cu minim 25% ⁴⁰ la orizontul 2020. Îmbunătățirea poziției în cadrul Global Competitiveness Report la indicatorul 1.09 (Povara reglementărilor guvernamentale) de la poziția actuală 127 la poziția 60 în 2020. Creșterea ponderii cetățenilor care folosesc serviciile de e-guvernare de la 7% (2010) la 32% (media UE) în 2020 și a companiilor de la 41% (2010) la 72% (media UE). Îmbunătățirea indicelui de Participare Electronică de la 0.19 în 2010 la 0.3 în 2020 (media UE).
	Reducerea poverii fiscalității și a parafiscalității asupra companiilor	: Reducerea numărului de plăți ale taxelor de la 39 în 2014 la 13 în 2020. Îmbunătățirea poziției României în clasamentele Global Competitiveness Report pe indicatorii: <ul style="list-style-type: none"> ➤ 6.04 Efectul taxării asupra stimulentei de a investi de la 136 în 2013 la 70 în 2020 ➤ 6.05 Rata totală de impozitare, % profituri de la 99 în 2013 la 50 în 2020

³⁹ Propunerile de ținte au fost formulate având în vedere poziția relativă a României la indicatorii de monitorizare ai competitivității sau alți indicatori similari, precum și țintele naționale Europa 2020 asumate de România sau alte angajamente similare.

⁴⁰ Nivel minim asumat de România ca parte a inițiativei la nivelul UE, *Better Regulation Strategy*.

Priorități	Direcții de acțiune	Rezultate așteptate (ținte)³⁹
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7.05 Efectul taxării asupra stimulentelelor de a munci de la 146 în 2014 la 70 în 2020 <p>Reducerea economiei subterane de la 30% din PIB în 2014 la cel mult 15% din PIB (media UE) până în 2020.</p>
	Îmbunătățirea accesului la finanțare al companiilor și în special al IMM-urilor	<p>Îmbunătățirea ranking-ului în clasamentul Global Competitiveness Report pe indicatorii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 8.01 Existența resurselor financiare: de la 102 în 2013 la 50 în 2020. ➤ 8.02 Accesibilitatea serviciilor financiare: de la 91 în 2013 la 45 în 2020. <p>8.07 Reglementarea schimburilor de instrumente financiare: de la 115 în 2013 la 60 în 2020.</p> <p>Creșterea ponderii investițiilor prin fonduri de capital de risc (raportate la PIB) de la 0,003% (2011) la 0,02% din PIB⁴¹ la orizontul 2020.</p>
2: Acțiuni parteneriale între mediul public și mediul privat	Instituționalizarea pe termen lung a unor centre de foresight industrial/tehnologic/CDI în regim colaborativ public-privat.	Înființarea unor Centre de competență regionale care să stabilească: politica sectorială, agenda CDI, servicii suport pentru dezvoltarea sectorială în funcție de specializarea în profil teritorial.
	Parteneriat public-privat pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare	Înființarea unor Grupuri de lucru sectoriale prin care se asigură transparența, predictibilitatea, monitorizarea și responsabilizarea cu privire la cadrul de reglementare.
	Consolidarea și dezvoltarea clusterelor/polilor de competitivitate.	Contribuția clusterelor la exporturile totale: 20% în 2020.
3: Factori și servicii suport	Resurse umane și educație: îmbunătățirea calității sistemului de educație și formare astfel încât să asigure corelarea cu piața muncii.	<p>Progres în direcția plasării României cel puțin la jumătatea ierarhiei în testele PISA.</p> <p>Scăderea ratei tinerilor cu vârste cuprinse între 15-24 de ani care nu urmează o formă de învățământ sau de formare și nu sunt încadrați nici în muncă (NEET) de la 16,8% la nivelul mediei UE (actual este 12%, 2012).</p> <p>Îndeplinirea țintei naționale privind părăsirea timpurie a școlii (11,3% de la 17,4% în 2012).⁴²</p> <p>Oferta educațională bazată pe TIC să reprezinte cel puțin 30% din programele educaționale obligatorii la nivel național și cel puțin 50% în zonele de locuire vulnerabilă.</p>
	Cercetare, dezvoltare și inovare: asigurarea unei finanțări publice echivalente de 1% care să permită	Creșterea cheltuielilor angajate de mediul privat pentru CDI până la 1% din PIB până în 2020, de la 0,17 nivelul

⁴¹ Nivel depășit în 2007, vezi „SME access to finance”, disponibil la http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/key-areas/index_en.htm [accesat la 18.7.2013] Vezi și pagina dedicată a Comisiei Europene, „Venture capital” accesibilă la http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/data/enterprise-finance-index/access-to-finance-indicators/venture-capital/index_en.htm.

⁴² Indicator țintă asumat de România prin Strategia Europa 2020.

Priorități	Direcții de acțiune	Rezultate așteptate (ținte)³⁹
	efectul de antrenare asupra cererii de cercetare în sectorul privat.	actual.
	Cercetare, dezvoltare și inovare: Sprijinirea IMM-urilor în vederea lansării de produse sau servicii inovative prin fonduri de capital de risc, granturi, proiecte colaborative.	20% IMM-uri care introduc produse și servicii inovative în 2020 (de la 13,17% în 2011).
	Creativitate: stimularea antreprenoriatului în industrii creative prin crearea de incubatoare/clustere/acceleratoare și prin susținerea dezvoltării și înființării de firme în domeniul cultural și creativ.	Creșterea ponderii în PIB a industriilor creative la 10% de la 7% nivelul actual.
	Infrastructura rutieră: îmbunătățirea infrastructurii rutiere care leagă România de țările vecine.	Construirea a 500 de km de autostrăzi (dintre care 250 de km din fonduri europene și 250 de km din fonduri naționale) și a 600 de km de de infrastructură regională de conectare la TEN-T în 2022.
	Infrastructura digitală: îmbunătățirea infrastructurii digitale de bandă largă.	Banda largă de bază pentru 100% din cetățeni până în 2020.
	Energie: reducerea pierderilor în rețelele de distribuție a energiei electrice.	Reducerea consumului de energie primară cu 19% în 2020 față de 16,6% în 2012. ⁴³
	Mediu: îmbunătățirea infrastructurii de apă.	Creșterea gradului de conectare a populației din localități cu peste 2000 P.E. la stații de epurare conforme (de la 50% în 2013 la 90% în 2020). Creșterea gradului de conectare a populației la sisteme centralizate de alimentare cu apă curată și sanogenă (de la 63% în 2013 la 95% în 2020).
	Mediu: consolidarea și extinderea sistemelor de management integrat al deșeurilor, inclusiv recuperarea energiei din deșeuri.	Populația suplimentară (față de cea acoperită în prezent) deservită de sistemele de management integrat al deșeurilor de 2.000.000 de locuitori în 2023.
	Antreprenoriat: îmbunătățirea densității IMM-urilor raportată la populație.	Creșterea numărului de IMM-uri la 1000 de locuitori în România, de la 23 IMM/1000 de locuitori în 2013 la 35 IMM/1000 locuitori în 2020.
	Antreprenoriat: creșterea contribuției IMM-urilor la valoarea adăugată brută.	Creșterea valorii adăugate a IMM din România la totalul valorii adăugate realizată de întreprinderi cel puțin la nivelul mediei europene.
4: Promovarea celor 10 sectoare de viitor	Îmbunătățirea poziției de exportator a României.	Dublarea cotei de piață mondială de exporturi de la cca. 0,4% în 2013. Creșterea ponderii produselor de înaltă tehnologie în exporturi la 10% la orizontul 2020.
	Creșterea atractivității investițiilor în cele 10 sectoare cu potențial de specializare inteligentă.	Creșterea nivelului de investiții străine directe în sectoarele prioritare cu 5 p.p. la nivel agregat.
5: Pregătirea Generației 2050 și provocări societale	Asigurarea unui echilibru sustenabil economic și social, cu o rată mai bună de participare și ocupare a	Realizarea unei rate de ocupare pentru grupa de vârstă 20 – 64 ani la nivel regional de 70% până în anul 2020. ⁴⁴

⁴³ Indicator țintă asumat de România prin Strategia Europa 2020.

Priorități	Direcții de acțiune	Rezultate așteptate (ținte)³⁹
	forței de muncă.	Stoparea pierderii nete de forță de muncă.
	Dezvoltarea competitivă a agriculturii și spațiului rural.	Reducerea suprafeței cultivate în regim de subzistență. Creșterea investițiilor în activități ne-agricole în mediul rural. Dublarea productivității muncii în agricultură în 2020 față de nivelul actual de 4.328 euro (VAB/UAM) (2010-2012).
	Creșterea coeziunii sociale și a contribuției economiei sociale ca bază a dezvoltării competitive.	Ponderea populației aflate la risc de sărăcie sau excluziune socială să scadă la un nivel între 25% și 35% la orizontul 2020. ⁴⁵ Formarea pieței de obligațiuni sociale (<i>social bonds</i>).
	Reechilibrarea relației funcționale dintre economie, natură și societate prin gestionarea eficientă a consumului de resurse, care să asigure sustenabilitatea economică.	Reducerea Ampreței Ecologice ⁴⁶ a României la sub 2,5 hectare pe cap de locuitor. Înființarea unui registru național al <i>Habitatelor viitorului</i> care să califice ca atare acele așezări ale căror active de mediu (bio-diversitate, peisaj, ape ș.a.) au o valoare economică cel puțin egală cu valoarea producției industriale și agricole locale.

Metodologia de monitorizare a implementării SNC va fi elaborată în termen de 6 luni de la adoptarea Strategiei și va fi supusă aprobării Ministrului Economiei.

6.3 Evaluarea

Evaluarea Strategiei se va realiza la nivelul Ministerului Economiei și anual va fi elaborat un raport prin care se va urmări stadiul atingerii obiectivelor din cadrul Strategiei Naționale pentru Competitivitate. Acest raport va integra și rezultatele monitorizării Programelor Operaționale care vor susține implementarea Strategiei Naționale pentru Competitivitate la nivelul Autorităților de Management și a Organismelor Intermediare la nivelul ministerelor de linie. Rapoartele anuale de evaluare vor fi prezentate și supuse aprobării Ministrului Economiei.

⁴⁴ Indicator țintă asumat de România prin Strategia Europa 2020.

⁴⁵ Indicator țintă asumat de România prin Strategia Europa 2020.

⁴⁶ Index ce măsoară presiunea pe care omenirea o exercită asupra ecosistemelor (Ecological Footprint).

7 Etape ulterioare și instituții responsabile

Ministerul Economiei este instituția responsabilă pentru implementarea *Planului de acțiune*, monitorizarea și evaluarea Strategiei prin Direcția de politică industrială și competitivitate (DPIC). Cadrul de operaționalizare a Strategiei va conduce la transformarea viziunii în realitate la orizontul 2020 și mai departe. Tabelul 6 mai jos prezintă sinoptic prioritățile și obiectivele Strategiei Naționale pentru Competitivitate în corespondență cu alte domenii prioritare strategice stabilite la nivel național pentru viitoarea perioadă de programare 2014-2020.

Având în vedere acoperirea tematică inter-ramuri și inter-instituțională a SNC, propunem înființarea unui Grup interministerial de lucru pentru implementarea prevederilor Strategiei Naționale pentru Competitivitate. Acest Grup poate fi organizat⁴⁷ sub forma Consiliului Național al Competitivității (CNC) care va include și reprezentanți ai mediului de afaceri, cu rol de evaluare a politicilor pentru competitivitate, monitorizarea evoluțiilor sectoriale și formularea unor direcții strategice însoțite de acțiuni pentru îmbunătățirea potențialului de competitivitate. Obiective acestuia ar putea fi:

- Implementarea, monitorizarea și evaluarea SNC, precum și conexiunile cu Strategiile complementare (Strategia Națională de Cercetare-Dezvoltare și Inovare, Strategia Națională pentru Export, etc.).
- Formularea unor opinii cu privire la politicile economice cu impact asupra competitivității.
- Elaborarea unor studii de piață cu privire la
 - Identificarea și monitorizarea tendințelor de orientare industrială de pe plan european și internațional în beneficiul actorilor privați, dar și al autorităților centrale și locale, care se constituie în grupuri de interese față de direcțiile strategice în domeniu.
 - Evaluarea potențialului de dezvoltare al sectoarelor industriale.

De asemenea, Grupul de lucru poate lua inițiativa înființării unui centru-pilot de promovare economică regională/internațională/transfrontalieră amplasat în una dintre cele câteva locații strategice cum ar fi spațiul Europei de Sud Est, spațiul Europei Centrale sau spațiul Europei de Vest. Centrele de promovare sunt menite să exercite un impact direct și puternic la nivel internațional asupra beneficiarilor direcții ai politicii economice, firmele participante la rețelele de producție și schimb. Concret, ele pot asigura:

- Platforma de schimb de informații și contacte, de gestiune a datelor de interes regional și de administrare a monitorizării activităților cu impact regional.
- Conceperea și administrarea unor planuri comune, de cooperare industrială intra sau inter-ramuri, în direcțiile de acțiune pentru care pot fi realizate economii de scară și/sau de anvergură, cum ar fi marketing, finanțare corporativă, canale de distribuție, plăți etc.

⁴⁷ Exemple din experiența internațională: Competitiveness Council (UE) (<http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/competitiveness?lang=en>); National Competitiveness Council (Irlanda) (<http://www.competitiveness.ie/aboutus/>); Council on Competitiveness (SUA) (<http://www.compete.org/>); **Global Federation of Competitiveness Councils (internațional)** (<http://www.thegfcc.org/about>)

- Realizare de cercetare de piață dedicată, în interesul de afaceri direct al grupurilor de interese industriale pe care le reprezintă, și cu expertiza pe care o dă cunoașterea nemijlocită a mediului de

Priorități strategice	Obiective strategice	Corelarea cu alte Strategii naționale (domenii de prioritate)
------------------------------	-----------------------------	--

afaceri local (condițiile de creare a valorii adăugate, principali investitori etc.)

TABEL 6 PRIORITĂȚI ȘI OBIECTIVE STRATEGICE ALE SNC ȘI CORELAREA CU DOMENIILE PRIORITARE STRATEGICE ALE ROMÂNIEI

<p>#1 Îmbunătățirea mediului de reglementare</p>	<p>01.1 Îmbunătățirea cadrului legislativ. 01.2 Îmbunătățirea nivelului de predictibilitate a deciziilor Guvernului vizavi de mediul de afaceri. 01.3 Îmbunătățirea gradului de transparență a autorităților și a întreprinderilor publice. 01.4 Reducerea nivelului de birocrație al administrației publice. 01.5 Reducerea poverii fiscalității și a parafiscalității asupra companiilor. 01.6 Îmbunătățirea accesului la finanțare al companiilor și în special al IMM-urilor.</p>	<p>Capacitatea administrației publice, Reindustrializarea, Export</p>
<p>#2 Acțiuni parteneriale între mediul public și mediul privat</p>	<p>02.1 Instituționalizarea pe termen lung a unor centre de foresight industrial/tehnologic/CDI în regim colaborativ public-privat. 02.2 Parteneriat public-privat pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare. 02.3 Consolidarea și dezvoltarea clusterelor/polilor de competitivitate.</p>	<p>CDI, Reindustrializarea, Export , Ocupare, Dezvoltare regională</p>
<p>#3 Factori și servicii suport*</p>	<p>03. 1 <i>Resurse umane și educație:</i> îmbunătățirea calității sistemului de educație și formare astfel încât să asigure corelarea cu piața muncii. 03.2 <i>Cercetare, dezvoltare și inovare:</i> asigurarea unei finanțări publice echivalente de 1% care să permită efectul de antrenare asupra cererii de cercetare în sectorul privat. 03.3 <i>Cercetare, dezvoltare și inovare:</i> Sprijinirea IMM-urilor în vederea lansării de produse sau servicii inovative prin fonduri de capital de risc, granturi, proiecte colaborative. 03.4 <i>Creativitate:</i> stimularea antreprenoriatului în industrii creative prin crearea de incubatoare/clustere/acceleratoare și prin susținerea dezvoltării și înființării de firme în domeniul cultural și creativ. 03.5 <i>Infrastructura rutieră:</i> îmbunătățirea infrastructurii rutiere care leagă România de țările vecine. 03.6 <i>Infrastructura digitală:</i> îmbunătățirea infrastructurii digitale de bandă largă. 03.7 <i>Energie:</i> reducerea pierderilor în rețelele de distribuție a energiei electrice. 03.8 <i>Mediu:</i> îmbunătățirea infrastructurii de apă. 03.9 <i>Mediu:</i> consolidarea și extinderea sistemelor de management integrat al deșeurilor, inclusiv recuperarea energiei din deșeuri. 03.10 <i>Antreprenoriat:</i> îmbunătățirea densității IMM-urilor raportată la populație. 03.11 <i>Antreprenoriat:</i> creșterea contribuției unitare a IMM-urilor la valoarea adăugată brută.</p>	<p>Educație, Ocupare, Reindustrializarea, Export , CDI, Infrastructura</p>

#4 Promovarea celor 10 sectoare de viitor	04.1 Îmbunătățirea poziției de exportator a României. 04.2 Creșterea atractivității investițiilor în cele 10 sectoare cu potențial de specializare inteligentă.	Reindustrializarea, Export, Eficiență Energetică
#5 Pregătirea Generației 2050 și provocări societale	05.1 Asigurarea unui echilibru sustenabil economic și social, cu o rată mai bună de participare și ocupare a forței de muncă. 05.2 Dezvoltarea competitivă a agriculturii și spațiului rural. 05.3 Creșterea coeziunii sociale ca bază a dezvoltării competitive. 05.4 Reechilibrarea relației funcționale dintre economie, natură și societate prin gestionarea eficientă a consumului de resurse, care să asigure sustenabilitatea economică.	Incluziune, Mediu, Dezvoltarea rurală

* Resurse umane și educație, Cercetare, dezvoltare și inovare, Creativitate, Infrastructura, Energie, Mediu, Antreprenoriat